

Otázka: Sociologická paradigmatata

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Eva

1. VZNIK SOCIOLOGIE

Sociologie je společenská věda, která zkoumá chování člověka ve společnosti. Na rozdíl od psychologie se více než o vnitřní prožívání jedince zajímá o jeho vztahy s ostatními na úrovni skupin a institucí. Název vznikl z latinského *societas* = společnost a *logos* = věda, tj. věda o společnosti, společenských jevech, strukturách, procesech, jejich vzájemných vztazích a vývoji.

Společnost = souhrn individuí, která jednají s ohledem na jednání druhých, a to v určitém historickém, prostorovém, kulturním sociálním kontextu

- Sociologie jako samostatná věda vzniká v 19. století. Název poprvé použil August Comte v díle *Kurz pozitivní filosofie*. Původně ji nazýval sociální fyzikou a dělil ji na sociální statiku a dynamiku.
- Motivací pro její vznik byla snaha objektivně uchopit složitou sociální realitu, která se v moderní společnosti rychle mění
- Sociologie se na rozdíl od ostatních věd zabývá společností komplexně a snaží se podat její celkový obraz
- Sociologie je vědou teoretickou - empirickou - snaží se formulovat různé teorie a obecně platné závěry na základě sociologických výzkumů a zkoumání konkrétních fakt, která zhodnocuje a klasifikuje. Činí tak pomocí vlastní metodologie sociologický výzkum (kvalitativní, kvantitativní aj.)

Funkce sociologie:

- Kritická: problematizuje samozřejmé vidění světa, zpochybňuje předsudky a fundamentalistické názory
- Poznávací a praktická: na základě výzkumu navrhuje možnosti reform, snaží se společenské jevy nejen popsat, ale také vysvětlit a porozumět jim
- Ideologická: účelové výzkumy mohou sloužit k podpoře nebo kritice jistého společenského uspořádání

2. VÝVOJOVÉ FÁZE SOCIOLOGIE

Období velkých teorií: 19. století až počátek 20. století, snaha o vymezení sociologie vůči ostatním vědám, hledání vlastního předmětu a metody

- August Comte rozlišení sociální statiky (instituce, statusy) a dynamiky (vývoj), sociologie pomáhá udržet řád uprostřed neustálé změny
- Herbert Spencer společnost jako vyvíjející se organismus, jehož jsou lidé orgány a mohou fungovat pouze v součinnosti s dalšími částmi organismu
- Karl Marx kritik kapitalistické společnosti, třídní konflikt ve společnosti založené na socioekonomické nerovnosti vykořisťuje jedna třída druhou, teorie odcizení člověk se realizuje ve výrobku se kterým pak ztrácí část sebe sama (pásová výroba) znamená absenci seberealizace
- Émile Durkheim sociologie jako věda o sociálních faktech, pojem anomie = stav, kdy neplatí normy a sociologismus = společenské jevy nelze redukovat na psychologické motivy, sociologie má vlastní předmět. Zabýval se také analýzou dělby práce, sociologií náboženství a sociologií sociální deviace
- Max Weber za předmět sociologie považuje sociální jednání společnost pochopíme když porozumíme motivaci jejích jedinců, metodologie srovnání skutečnosti s tzv. ideálními typy. Zavedl dále pojmy jako panství (tradiční, charismatické, legální)

Období velkých výzkumů:

- mezi světovými válkami převládal vliv behaviorismu a novopozitivismu: místo spekulací a teorií by se mělo pozorovat a měřit řada empirických výzkumů jejichž myšlenky zůstávaly neucelené

Období velkého hledání:

- snaha integrovat výsledky výzkumů s teorií, dochází k příklonu k interpretativní sociologii (kvalitativní výzkum, není potřeba velkých teorií ale pochopení jednotlivých případů), návrat ke klasikům, sociologie jako multiparadigmatická věda

3. HLAVNÍ PARADIGMATA SOCIOLOGIE

Paradigma = způsob pěstování vědy, jazyk, metody a hlavní teoretická východiska

- **Konsenzuální paradigma:** ve společnosti je potřeba určité shody (konsenzu) o základních pravidlech a hodnotách, aby mohla fungovat. Sociologie má zkoumat, jak se konsenzus zachovává a co jej porušuje. Předchůdcem tohoto paradigmatu je A. Comte. Hlavním sociologickým směrem je strukturní funkcionalismus (T. S. Parsons) zkoumá jaké funkce plní daný jev z hlediska sociální struktury. R. K. Merton zavedl pojmy dysfunkce (neplnění funkcí) a nezamýšlené důsledky jednání
- **Konfliktualistické paradigma:** snaží se vysvětlit změnu a konflikt, pracuje s rozdílnými zájmy skupin a pojmem moci (př. konflikt s cizí skupinou posiluje vnitřní soudržnost. Představitelé Lewis Coser, Charles W. Mills, Ralph Dahrendorf
- **Interpretativní paradigma:** snaží se porozumět tomu, jak si lidé vykládají fungování světa a jak to ovlivňuje jejich jednání a chování
 - **Symbolický interakcionismus:** chováme se dle toho, jak si vykládáme svět. Každý z nás se v interakci s druhým člověkem podílí na tom, jaký je "jeho" svět i on sám.

(Charles H. Cooley, William Thomas, George H. Mead, Herbert Blumer)

- Dramaturgická sociologie: každý se před lidmi přetvařuje a snaží se vypadat co nejlépe, zároveň je společností nucen do určitých rolí (Erving Goffman)
- Etnometodologie: snaží se pochopit “zdravý rozum” a narušuje samozřejmé chování lidí (Harold Garfinkel)
- Fenomenologická sociologie: zkoumá každodenní svět běžných lidí, kteří jej považují za přirozený. Dokud nedojde k události, která toto chápání naruší, nekladou si otázku proč je svět zrovna takový. (Alfred Schutz, Thomas Luckmann)